LITERATURA STRAINA

TRISTAN BERNARD

Pumnalul malaiez

— Eşti atât de grăbit, d-le Gemleard? Mai stai nitel.

— Dar vezi că acuşi e ora zece, d-le Montier.

— Ei şi? Piaţa abea la douăsprezece se închide. Ai tot timpul.

— Aşa-i d-le Montier dar mi-am dat întâlnire cu nevastă-mea la un magazin de stofe.

— Apoi dacă soţia d-tale e ocupată să'şi aleagă o stofă de rochie, fii sigur că nu'şi pierde răbdarea, aşteptându-te. Aş fi dorit să nu pleci d'aci, până nu faci cunoştinţă cu fiul meu.

— Ah da, că bine zici, s'a întors dela Paris, băiatul d-tale. Eşti mulţumit? Şi-a isprăvit studiile de doctorat?

— Da, e acum doctor în drept. Mama lui e foarte satisfăcută. Cât despre mine, e altă chestie. Il găsesc cam prea parzian, pe acest băeţel. A cunoscut fel de fel de artişti, pe când era student. Şi-acum are o mulţime de conversaţii care, mie unuia nu'mi convin de loc. Iţi îndrugă la teorii despre cinste, proprietate şi dreptate, care... Ieri la masă, să nu fi fost băiatul meu, să le spue toate astea aş fi plecat cu siguranţă. Aşa însă am rămas, dar am trebuit să fac o sforţare mare, să nu-i cârpesc două palme. Ş'apoi, nu ştiu dacă a păstrat vre-o legătură sentimentală la Paris — dar prea e cheltuitor! Eu tot timpul îi dau bani şi el mereu aleargă după mă-sa, să-i dea şi ea... Se culcă foarte târziu, iar dimineaţa cu chiu cu vai domnişorul se scoală din pat. Ei bine nu! Felul ăsta de viaţă nu'mi place! Şi dacă vrea să reuşească la barou, va trebui să şi'l schimbe.

— Credeam că vreţi să'l faceţi un magistrat.

— El, deocamdată nu vrea. Aşteptăm şi noi să se hotărască.

— Ştii că băiatul lui Méguin s'a întors şi e judecător de instrucţie aici.

— Ştiu. E coleg cu fiul meu. Se pare că e un băiat foarte serios şi de treabă.

— Tânărul Méguin? L-ar osândi şi pe tat'său!

Cu dânsul n'ar merge să muşamalizezi un scandal, ca cel din liceu, anul trecut... Vai de mine, d-le Montier, zece şi un sfert! Trebue să mă duc, dragul meu! Ia-te uită! Ce panoplie frumoasă ai.

— Da, nu-i urâtă, dar cea pe care o am jos, în anticamera mea, e mai interesnită. Haide să coborâm împreună, să ţi-o arăt. Şi am să-ţi arăt şi pumnalul meu malaez, pe care-l am de două zile. Închipueşte-ţi că a trecut pe aci un fel de marinar, din nu ştiu ce ţară, care avea de vânzare fel de fel de lucruri ciudate din ţări exotice. Am cumpărat dela el o armă, căreia îi zicea pumnalul malaez. O fi chiar un pumnal malaez. Habar n'am. In orice caz, e un instrument foarte ciudat. Am mai văzut eu aşa ceva prin cărţi, dar nu ştiam, că există în realitate. Când pumnalul e înfipt în rană, apeşi pe un resort. Atunci cuţitul se desface în mai multe părţi. Şi când scoţi arma, carnea e oribil mult lată, în formă de cruce. Haide jos... ţi-oiu arăta pumnalul. Bagă de seamă mai sunt câteva treple. E atât de întuneric pe sală. Dar Panoplia e în dreptul ferestrei.. Ei comedie!

— Ce este?

— Nu zău, e nemaipomenit!

— Dar ce e?

— Pumnalul meu malaez a dispărut! Cine l-a putut scoate de aci? O, o! Am să elucidez chestiunea asta!

— Ia vezi, dacă nu-i pe jos, d-le Montier. Cuile or fi căzut poate?

— Nu, cuile erau bine bătute în zid şi pe jos nu-i nimic O, o! Las' că-i vin eu de hac.

— Te las, d-le Montier.

— La revedere, d-le Gemleard... Justino !... Justină... Ali, d-ta eşti, Chemento? Unde-i Justina?

— Justina nu-i aici, conaşule. E tocmai în fundul grădinei. Eu vin din piaţă.

— Dar ce'ţi este, Clemento? Eşti atât de turburată!

— Păi, chiar am şi de ce să fiu turburată d-le. S'a întâmplat o groaznică nenorocire. Cucoana cea bătrână, care locuia în castel, d-v. o cunoaşteţi doar, conaşule...

— Ei bine, ce-i cu ea?

— A fost asasinată în parcul ei aseară, pe la orele nouă. Grădinarul a auzit un ţipet. Şi când a ajuns lângă ea, a găsit-o moartă... Nu se ştie, cine a ucis-o, dar trebue să fie un bandit înfiorător... închipuiţi-vă domnule, c'avea în piept o rană în formă de cruce... Ce vă este, conaşule?

—... Nimic. Moartea acestei cucoane... A fost o lovitură pentru mine... Conita ştie?

— Nu încă, d-le.

— Nici să nu-i spui. S'ar emoţiona.

— Ş'apoi conita şi-aşa e necăjită. Nu ştiu, daca fac bine, să v'o spun, conaşule. Conaşul Lucien...

— Ei bine, ce-i cu conaşul Lucien?

— Nu s'a întors acasă noaptea asta. Vă simţiţi rău, domnule?

— Nu ştiu... Dureri de inimă... De azi dimineaţă,... deseară, sunt astfel.

— Poate că v'ar face bine să staţi sus în camera d-v, conaşule.

— Da, iaca mă duc.

— Am să vă ajut, să urcaţi scările.

— Nu, nu, lasă.

— Ba da. Abea vă puteţi ţine pe picioare, conaşule... Aşa... Uite-aşa... Poftiţi, conaşule, aşezaţi-vă comod în fotoliu. Vă simţiţi mai bine?

— Da, da.

— Sunt sigură, că e supărarea din pricină c[illegible] Lucien n'a dormit noaptea acasă.

— Da 'de unde, e stupid. De ieri mi-e r[illegible]

— Mă duc să spui conitei.

— Nu, nu, să taci, să nu-i spui nimic.

— Tocmai vine, conita. Conită, domnului i-a venit rău.

— Ei aşi! Palavre! N'am nimic. Du-te... Du-te la bucătărie. Vezi-ţi de treabă.

— Conită, am spus domnului, că conaşul Lucien...

— Cine te-a rugat să i-o spui? Haide pleacă! Şi nu'ţi băga nasul unde nu-ţi fierbe oala... Du-te!... E'nesuferită... Ci-a spus de Lucien?

— Da. Şi asta mă cam supără. Şi aşa nu prea mă simţeam bine.

— Eu nu 's supărată, pentru că nu doarme acasă... Un tânăr, la vârsta lui... Dar îţi mărturisesc, că are nişte maniere misterioase, care mă neliniştesc. Uite, nu's două minute, că l-am văzut intrând pe furiş în anticamera ta. Eu eram acolo, şi aşezam nişte lucruri în colţul cela întunecos, sub scară. El nu m'a zărit, căci eram în umbră. Dar l-am văzut cum se apropia binişor de panoplie şi atârna ceva pe un cui... Dar ce-ţi este, Edmond? Eşti galben ca ceara.

— Nimic, nimic... Durerile de adineaori... Am iar o criză... Du-te... Te rog, du-te... prefer să rămân singur.

— Ei, asta-i acu! Am să te las singur, când ţi-e rău.

— Dar nu-i nimic. Sunt enervat, atâta tot. Şi când simt, că cineva se îngrijeşte de mine, devin şi mai nervos şi mai plictisit... Haide, drăguţă, du-te, te rog!

— O, îmi pare rău, Edmond!... Dar ce mai vrei, Clemento?

— Cineva întreabă de domnul.

— Nu ţi-am spus că d-lui nu-i e bine?

— E d. Mégnin, judele...

— Spune că d-l e suferind. Mă duc să văd, de ce-a venit.

— Nu, nu. Să poftească încoace. Ai înţeles, Clemento? Du-te... Şi tu, lasă-ne singuri.

— Cum îmi vorbeşti.

— Iartă-mă... Te rog frumos, lasă-ne singuri. Poate are să'mi ceară un sfat confidenţial... S'ar simţi jenat să vorbească faţă cu tine.

— Oh! Nu ştiu ce ai, Edmond... Mă înspăimânţi... Intraţi, d-le Mégnin. Vă las cu soţul meu... La revedere.

— D-le Mégnin, am preferat nu este aşa? ca nevastă-mea să nu fie de faţă...

— L'aţi văzut pe fiul dv. astăzi, d-le Montier?

— ...Nu încă.

— Dar sunteţi în curent cu asasinatul dela castel?

— ...Da.

— Oraşul întreg ştie E extraordinar cum toate cele se află... Aşa dar, fiul dv. nu v'a spus nimic.

— ...Nu.

— Mi-a fost de mare folos în chestia asta. Am luat masa împreună, aseară, şi tocmai eram amândoi la teatru, când a venit să mă cheme.

...Dar ce vă este? Nu vă simţiţi bine?... Mă priviţi cu nişte ochi îngroziţi?...

— Vă cer scuze... Nu ştiu, dacă am înţeles bine... Sunt ameţit... Cuvintele joacă dinaintea auzului. Imi spuneaţi, c'aţi petrecut toată noaptea în tovărăşia fiului meu?

— Da, fireşte. Când au venit să mă cheme, el m'a însoţit la castel. Şi văzând rana, a exclamat: „Rana asta a fost făcută cu un pumnal malaez. Tatăl meu are o astfel de armă în panoplia lui."

Şi atunci s'a dus acasă, şi a luat pumnalul cu multă băgare de seamă, ca să nu vă trezească. Căci se temea mai ales să nu vă emoţionaţi prea tare, aflând în mod brusc sinistra întâmplare. Mi-a dat semnalmentul marinarului care v'a vândut acest pumnal ciudat, şi care desigur mai avea arme de acest fel pe dânsul. A fost arestat chiar adineaori, la trei poşte de oraş. A făcut mărturisiri compecte: totuşi avem nevoe şi de depoziţiile dv... Uite'l şi pe fiul dv... Montier, tatăl d-tale ştie totul... E cam suferind, tatăl d-tale.

— Nu, nu e nimic... Sunt enervat... Vă cer iertare, că plâng astfel. Nervii.

— Dar ce ai, papa?

— Nimic, dragă, nimic. Sărută-mă, băeţaşul taţii!

Traducere de E. MARGHITA

* * *

Baudelaire

Mormântul unui poet blestemat

Intr'o noapte 'ntunecată, grea,
Un bun creştin milos
După ziduri vechi cu varul ros —
Trupul tău lăudat va îngropa.

L'acelaş ceas când stelele neatinse
Inchid molatec ochii grei
Şi vipera îşi strânge puii săi
Şi-s pânzele paianjenului strânse

De asupra ta vei auzi oricând.
Peste capul tău cel osândit,
Flămânde vrăjitoarele ţipând
Şi urletele lupilor, mai tari —
Şi desfrânaţi bătrâni în chefuit
Şi sfatu 'ntunecaţilor coţcari.

(trad. de ZAHARIE STANCU)

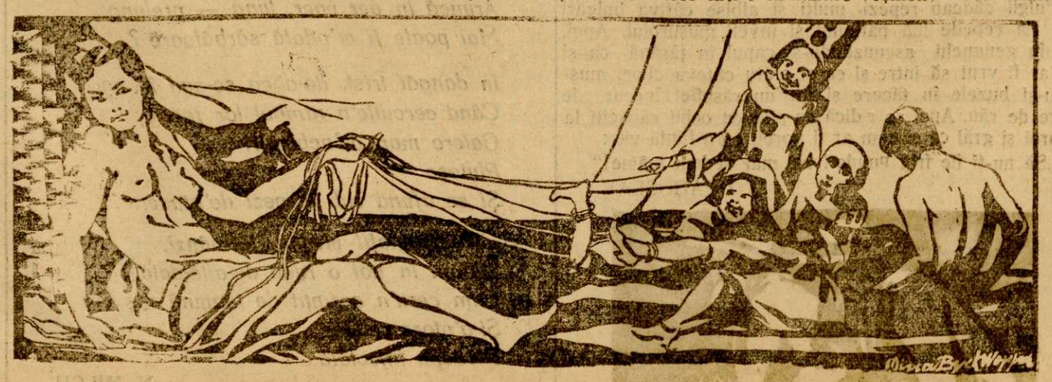

ANATOLE FRANCE

COCOŞUL

Suzana nu făcuse încă cercetări asupra frumosului. Incepu să le facă cu multă ardoare la vârsta de trei luni şi douăzeci de zile.

Era în sufragerie; într'o dimineaţă cu nori de un cenuşiu fraged. Flori de rochiţa rândunelii cătărate pe viţă sălbatecă încadrau fereastra cu steluţele lor de nuanţe variate. Nevastă-mea şi cu mine tocmai dejunaşem şi stăteam de vorbă ca doi oameni ce n'au nimic a spune. Era una din acele ore când vremea se scurge ca un fluviu domol. Ti s pare că o vezi curgând şi că fiecę vorbă rostită e o pietricică pe care o azvârli în albie. Dacă nu mă înşel, vorbeam de culoarea ochilor Suzanei. E un subiect ce nu se mai isprăveşte.

— Sunt albaştri ca ardesia...

— Au ceva din aurul vechi şi din culoarea ciorbei cu ceapă.

— Bat în verde.

— Drept e şi una şi alta, sunt o minune.

In clipa asta intră Suzana; de data aceasta, aveau culoarea vremii, de un cenuşiu atât de frumos. O ţinea în braţe bona...

Bona Suzanei e o ţărăncuţă care, în sat la ea, şi-a crescut vre-o şapte-opt frăţiori, şi care, de dimineaţă până seara, cântă cântece lorene. O învoisem pentru o zi ca să vadă Parisul; se întorsese încântată: văzuse nişte ridichi frumoase. Restul nu-i părea urât, dar ridichile o entuziasmau; scrisese acasă să povestească minunea. Simplicitatea aceasta o face tovarăşă bună cu Suzana care, în ce o priveşte, pare să nu vadă în firea întreagă decât lămpile şi sticlele.

Cum apăru Suzana, sufrageria se înveseli mult. Zâmbirăm Suzanei; Suzana ne zâmbi: acei ce se iubesc găsesc totdeauna chip să se înţeleagă. Mămiţa îi întinse braţele-i mlădioase, dealungul cărora luneca mâneca penioarului ce o îmbrăca în dimineaţa aceea de vară. Suzana atunci îşi întinse braţele-i mici de păpuşă, ţepene în mânecile lor de piqué. Ţinea degetele resfirate, aşa că vedeai cinci raze mici şi roze ivindu-se din mâneci. Mamă-sa, fermecată, o luă pe genunchi şi tus-trei ne simţeam fericiţi pe deplin; pricina o fi poate că nu gândeam la nimic. Situaţia asta nu putea să ţină multă vreme. Suzana aplecată peste masă, îşi deschise ochişorii mari, mari, până se rotunjiră de tot, şi începu să-şi mişte braţele de par'că ar fi fost nişte bucăţele de lemn. Citeai în privirea ei mirare şi admiraţie. Peste stupiditatea înduioşătoare şi venerabilă a obrăjelului ei, părea că trece nu ştiu ce lumină spirituală.

Ea scoase un ţipăt de pasăre rănită.

— S'o fi înţepat în vre-un ac, gândi mamă-sa, din fericire mai băgătoare de seamă ca mine la realităţile vieţii.

Acele astea de siguranţă se desfac fără să ştii cum, şi Suzana are opt pe ea!

Nu, n'o înţepase nici un bold, ci dragostea de frumos.

— Dragostea de frumos la trei luni şi douăzeci de zile?

— Judecaţi şi d-voastră: smucită pe jumătate din braţele mame-si, ea-şi frământa pumnii pe masă şi, dând din umeri şi din genunchi, suflând, tuşind, făcând bale, reuşi să cuprindă în braţe o farfurie. Vre-un bătrân lucrător rustic din Strassburg (trebue să fi fost om simplu, odihnească-se în pace) zugrăvise pe farfurie un cocoş roşu.

Suzana vroi să ia acest cocoş; ca să-l mănânce? nu; aşa dar, fiindcă i se părea frumos. Mamă-sa, căreia îi făcui acest raţionament simplu, îmi răspunse:

— Nătâng mai eşti! dacă Suzana ar fi putut să apuce cocoşul, l-ar fi dus îndată la gură, în loc să stea să-l privească. Nu, zău, oamenii de spirit sunt lipsiţi de bun simţ.

— Aşa ar fi făcut fără îndoială, răspunsei; dar ce dovedeşte asta, dacă nu că diversele ei facultăţi, deja numeroase, au gura ca organ principal? Suzana şi-a deprins gura înainte de a-şi deprinde ochii, şi bine a făcut! Acum, gura ei exercitată, delicată şi sensibilă e cel mai bun mijloc de cunoaştere ce-i stă la îndemână. Are toată dreptatea să se servească de el. Iţi spun că fata d-tale e înţelepciunea însăşi. Da, ar fi dus cocoşul la gură; dar l-ar fi dus, nu ca pe un lucru hrănitor, ci ca pe un lucru frumos. Bagă de seamă că acest obiceiu ce există în fapt la copiii mici, rămâne ca imagine în limba oamenilor. Se spune: a gusta o poemă, un tablou, o operă.

In timp ce exprimam aceste idei imposibile, pe care lumea filozofică le-ar primi totuşi dacă ar fi rostite într'un limbaj ininteligibil, Suzana dădea cu pumnii în farfurie, o zgâria cu unghiile, îi vorbea (şi cu ce drăgălaşă şi tainică gungurire!) apoi o întorcea pe dos clătinând-o mereu.

Nu prea era dibace în toate astea şi-i lipsea exactitatea în mişcări. Dar o mişcare, oricât de simplă, e foarte greu de făcut când n'ai obişnuinţă. Şi ce obişnuinţe vreţi să aibă cineva la trei luni şi douăzeci de zile? Gândiţi-vă câte oase, câţi nervi şi muşchi trebue să cârmuieşti ca să ridici numai degetul cel mic...

Aşadar Suzana zgâria cocoşul, nepricepând cum ceva ce se vede nu se poate şi apuca. Asta era peste puterile inteligenţei sale; de altfel orice lucru e peste puterile înţelegerii ei. Ba tocmai asta o face admirabilă pe Suzana. Copiii mici trăesc într'o minunare veşnică; orice e miracol pentru ei; de aici şi poezia din ochii lor. Stau alături de noi şi locuiesc alte ţinuturi ca noi. Necunoscutul, divinul necunoscut îi învăluie.

— Dobitoc mic! îi spune mamă-sa.

— Draga mea, fiica d-tale e ignorantă, dar cuminte. Când vezi un lucru frumos vrei să-l posezi. E o dorinţă firească prevăzută de legi. Ţiganii lui Béranger cari spun că *a vedea înseamnă a avea* sunt nişte înţelepţi de o speţă prea rară. Dacă am gândi cu toţii la fel, n'ar mai exista civilizaţie şi am trăi goi şi fără de arte ca oamenii din Ţara Focului. Nu eşti de părerea lor; îţi plac tapiţeriile vechi pe care se văd cocoştârci sub copaci şi toţi păreţii casei i-ai acoperit cu de acestea. Departe de mine să ţi-o reproşez. Dar pricepe-o şi d-ta pe Suzana cu cocoşul.

— O pricep, seamănă cu micul Pierre, cel care cerea luna într'o găleată de apă. Nu i-a dat-o nimeni. Dar, dragul meu, nu poţi spune că Suzana noastră ia un cocoş zugrăvit drept unul adevărat, când ea nici nu a văzut cocoş vreodată.

— Nu; dar ia o amăgire drept o realitate. Şi vina e întrucâtva şi a artiştilor. Se străduesc doar de atâta amar de vreme să imite prin linii şi culori formele lucrurilor. Mii de ani au trecut dela moartea acelui simplu locuitor de peşteri care a săpat un mamut după natură pe o lamă de fildeş! Mare minune că, după atâtea grele străduinţi în meşteşugul imitaţiei, au ajuns să seducă o mică fiinţă de trei luni şi douăzeci de zile! Aparenţele! Pe cine nu-l seduc oare? Ştiinţa însăşi, cu care atâţia ne plictisesc mereu, merge oare dincolo de aceia ce pare? Ce găseşte domnul profesor Robin în fundul microscopului? Aparenţe şi nimic alt decât aparenţe. „Ne frământăm zadarnic printre minciuni", a spus Euripide...

Vorbeam astfel şi tocmai mă pregăteam să comentez acest vers de Euripide, căruia i-aş fi găsit desigur înţelesuri adânci la care feciorul vânzătorii de ierburi nu s'a gândit niciodată. Dar mediul în care mă aflam devenea cu totul impropriu speculaţiilor filozofice; într'adevăr, Suzana, nereusind să deslipească cocoşul depe farfurie, fu cuprinsă de o furie care-i roşi obrajii ca nişte maci, îi lăţi năsucul aidoma cu al Cafrilor, i se sui din obraji la ochi şi sprâncene şi până în vârful frunţii. Aceasta, devenită roşie deodată, scormonită, frământată de cocoaşe, de adânciturі, de brazde potrivnice, semăna cu un pământ vulcanic. Gura i se lărgi până la urechi şi printre gingii îi ieşiră urlete barbare.

— Aşa o vreau, exclamai. Iată clocotul patimei! Patimile! Să nu le vorbim de rău. Tot ce-i mare în lumea asta, printr'însele se face. Şi uite cum unul din fulgerele lor, trecând peste obrăjelul unui drăgălaş bebe, îl face mai slut ca un mărunt idol chinezesc. Fata mea, sunt mulţumit de tine. Fie ca să ai patimi puternice, să le laşi să creasca şi să creşti cu ele odată. Şi dacă mai târziu vei şti să le stăpânişti cu neîndurare, puterea lor va fi puterea ta, iar măreţia lor frumuseţea ta. Patimile sunt toată bogăţia morală a omului.

— Vai, ce gălăgie! exclamă mămiţa Suzanei. Nu mai înţelegi nimic în odaia asta, între un filozof ce bate câmpii şi un bebe care crede că un cocoş zugrăvit e ceva aeve. Femeile, sărmanele de ele, au într'adevăr, nevoie de, simţ ca să trăiască cu un bărbat şi copii!

— Fata d-tale, răspunsei, a căutat azi pentru prima oară frumosul. S'a lăsat atrasă de fascinaţia abisului, ar zice un romantic; eu zic însă că acesta-i exercitiul firesc al sufletelor nobile. Dar să nu ne dedăm lui prea din vreme şi cu metode prea insuficiente. Draga mea, ştii farmece fără pereche ca să linişteşti durerile Suzanei. Culcă-ţi fata.

Traducere de S. RIVAIN

* * *

Rabindranath Tagore

din

Ecoul armoniilor

Era în scăpătatul zilei când am întrebat-o: „In ce ţară stranie am ajuns?" Ea nu făcu decât să-şi plece ochii şi cum se depărta, îi auzii brăţara bătând de urcior.

* * *

Bambuşii se plecau domol pe malul râului şi lucrurile păreau că fac parte din trecut.

Nu departe se mai auzea o brăţară, bătând de un urcior....

* * *

Nu mai lopăta. Ţine luntrea...!

Luceafărul s'a ascuns după turnul templului şi paloarea treptelor de marmoră stăpâneşte întunecatele ape.

* * *

Călători întârziaţi oftează, printre frunze se strecoară licăririle ferestrelor depărtate.

O brăţară bate mereu de un urcior şi aud paşi pe ulicioara presărată de frunze.

* * *

Noaptea se lasă; turnurile palatului seamănă a fantome, cetatea obosită şopteşte.

Nu mai lopăta, ţine luntrea.

* * *

Lasă-mă să mă odihnesc la pragul acestui pământ aromit sub astre, căci acolo în umbră o brăţară bate de toarta unui urcior.

* * *

Nimeni nu s'apropie de acest mal. Fetele nu vin să ia apă; coasta e plină de mărăcini, salicci în cete sgomotoase îşi scobesc cuiburile în stâncile drepte, potrivnice bărcilor de pescari.

Ţi-ai ales ca să şezi o grămadă de alge uscate şi ora înaintează. La cine te gândeşti?

Ea mă priveşte şi răspunde: „La nimeni".

Nici o vieţuitoare nu vine să se adape la acest ţărm. Numai nişte capre rătăcite pasc iarba rară de lângă peepalul aplecat, scos din rădăcini.

Tu te-ai aşezat în umbra avară; spune-mi pe cine aştepţi? Ea mă priveşte şi răspunde: „Pe nimeni!"

(Trad. de GEORGE ULIERU).

* * *